Asiantuntijalausunto HE 270/2016 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tuomioistuinlain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Oulun käräjäoikeus

laamanni Antti Savela

osaston johtaja, käräjätuomari Heikki Juntunen

Eduskunnan lakivaliokunnalle

1. Oulun käräjäoikeuden osalta ehdotukset merkitsevät pääpiirteissään seuraavaa:

- Kuusamon kanslia lakkaa, Kuusamoon jää edelleen istuntopaikka
- Pudasjärven istuntopaikka lakkaa
- Oulun käräjäoikeudesta ja Ylivieska-Raahen käräjäoikeudesta muodostetaan uusi Oulun käräjäoikeus
- Muodostettavalla Oulun käräjäoikeudella on kansliat Oulussa ja Ylivieskassa (hallinto on Oulussa) ja istuntopaikat Oulussa, Ylivieskassa ja Kuusamossa
- Oulun käräjäoikeudessa ei jatkossa käsitellä ryhmäkanneasioita ja merioikeusasioita
- Lapin käräjäoikeudessa nyt käsiteltävät ulosottovalitusasiat ja yrityssaneerausasiat käsitellään jatkossa Oulun käräjäoikeudessa

2. Oulun käräjäoikeus ei vastusta hallituksen esityksen ehdotuksia käräjäoikeusverkoston kehittämiseksi. Uudistuksella luodaan rakenne 2020- ja jopa 2030-luvun käräjäoikeusverkostolle. Hallituksen esityksessä kuvattujen toimintaympäristön muutostekijöiden valossa on selvää, että isommilla yksiköillä ja osaamisen keskittämisellä voidaan saavuttaa paitsi tehokkuuden myös lainkäytön laadun parantumista.

3. Digitalisaatio, joka käräjäoikeuksien osalta merkitsee ennen muuta sähköisen asioinnin lisääntymistä, videoyhteyksien enenevää hyödyntämistä ja oikeudenkäyntiaineiston käsittelemistä sähköisessä muodossa, tarjoaa hyvät mahdollisuudet käräjäoikeusverkoston kehittämiselle hallituksen esityksessä ehdotetulla tavalla. Suuremmissa yksiköissä myös digitalisaation haasteisiin kyetään paremmin vastaamaan. Jatkotyössä ja käräjäoikeuksien toiminnan kehittämisessä tulee turvata se, että digitaalisen oikeudenkäynnin kehittämistä koskeva kehittämishanke, ns. AIPA-hanke, toteutetaan mahdollisimman pian ja täysimääräisesti.

4. Käräjäoikeusverkoston kehittämisellä saavutettavat päähyödyt voidaan tiivistää kolmeen kokonaisuuteen: 1) hallinto kevenee, 2) tuomareiden erikoistumiselle luodaan nykyistä paremmat edellytykset ja 3) käräjäoikeuksien haavoittuvuus vähenee. Syyttäjien ja asianajajien erikoistumisen syventyessä myös käräjäoikeuksissa on kyettävä vastaavaan osaamisen ja ammattitaidon kehittämiseen.

5. Merkittävä osa käräjäoikeuksien talous- ja henkilöstöhallinnosta on jo keskitetty valtakunnallisiksi toiminnoiksi (Palkeet ja Kieku). Uusissa järjestelmissä henkilöstön edellytetään tekevän itse aikaisemmin hallinnolle kuuluvia tehtäviä. Tämä on toisaalta vähentänyt hallinnollisen työn määrää käräjäoikeuksissa, mutta toisaalta tuonut mukanaan käräjäoikeustasolle aikaisempaa syvempää ammattitaitoa edellyttäviä tehtäviä. Pienessä käräjäoikeudessa tähän tilanteeseen sopeutuminen ei ole yhtä helppoa kuin suuremmassa käräjäoikeudessa. Näyttää ilmeiseltä, että talous- ja henkilöstöhallinnon tehtäviä joudutaan lähivuosina keskittämään nyt tehtävästä rakenneuudistuksesta riippumatta vain joihinkin käräjäoikeuksiin tehokkaan ja osaavan toiminnan turvaamiseksi. Tämäkin puoltaa nyt esitetyn rakenneuudistuksen toteuttamista.

6. Kuusamon kanslian säilyttäminen ei ole perusteltua ottaen huomioon kanslian asiakaskäyntien määrän. Päivittäin kansliassa asioi vain muutamia henkilöitä. Heidän palvelunsa voidaan turvata puhelinpalvelun, sähköisen palvelun ja perinteisen postipalvelun keinoin.

7. Oikeuden saatavuuden kannalta oleellista on, että istuntopaikkoja on kohtuullisen matkan päässä ihmisten asuinpaikoista. Siksi on tärkeää, että istuntopaikat säilyvät Kuusamossa ja Ylivieskassa. Edellisen rakenneuudistuksen yhteydessä vuonna 2010 Kuusamon käräjäoikeus ja Oulun käräjäoikeus yhdistettiin. Samassa yhteydessä Taivalkosken istuntopaikka lakkautettiin. Käräjäoikeuden tuomareiden mukaan Taivalkoskelta on tultu hyvin käräjille Kuusamoon. Tähän nähden voidaan arvioida, että jatkossa pudasjärviset ja raahelaiset myös saapuvat Oulussa pidettäville käräjille.

8. Uudistuksen yhtenä tavoitteena on harventaa istuntopaikkoja, mutta toisaalta tehdä jäljelle jäävistä nykyistä turvallisempia. Turvallisuuskysymyksiin panostaminen on tärkeää ja kannatettavaa. Tällä hetkellä kaikkien istuntopaikkojen turvallisuusjärjestelyt eivät kestä kriittistä tarkastelua. Syynä on rahapulasta johtunut kehittämistoimenpiteiden estyminen.

9. On esitetty huoli, että käräjäoikeuden lakatessa paikkakunnalta häviävät myös muut oikeudelliset palvelut kuten asianajajat. Kuusamon kohdalta tällaista tilannetta ei kuitenkaan näytä syntyneen vuonna 2010 toteutetun Kuusamon käräjäoikeuden lakkauttamisen jälkeen. Kuusamossa on edelleen kutakuinkin samat asianajopalvelut kuin oli ennen mainittua uudistusta.

10. Oulun käräjäoikeudessa on jo nyt vahvaa osaamista ulosottovalitus- ja yrityssaneerausasioissa. Käräjäoikeudessa pystytään epäilyksittä vastaanottamaan Lapin maakunnan alueen asiat ko. asiaryhmissä.

11. Oulun käräjäoikeus ja Ylivieska-Raahen käräjäoikeus ovat aloittaneet rakenneuudistuksen käytännön suunnittelemisen jo keväällä 2016. Uudistus vaatii runsaasti voimavaroja

henkilökunnalta ja asettaa haasteita johtamiselle. Tähän nähden on tärkeää, että oikeusministeriö on vahvasti tukemassa paikallisia yksiköitä muutoksen valmistelemisessa ja sen täytäntöönpanossa.

Oulussa 20.3.2017

Laamanni Antti Savela

Osaston johtaja, käräjätuomari Heikki Juntunen